EEN OUD BERICHT OVER AROWAKKEN EN KARAÏBEN

DOOR

C. H. DE GOEJE

Op het onlangs te Hamburg gehouden XXIVe Internationale Amerikanistenkongres, heeft Dr. Charles Upson Clark eene korte beschrijving gegeven van een manuscript, dat hij, werkende voor de Smithsonian Institution (Dawes Fund), heeft gevonden en dat tot opschrift draagt „Descripción de las Indias” van Fray Antonio Vázquez de Espinosa, van de Carmeliter orde.

De schrijver stierf plotseling tijdens het drukken van het werk, te Sevilla in 1630. Daardoor is, zooals Léon Pinelo heeft gezegd, „ons het beste werk onthouden, dat wij over dit onderwerp zouden kunnen hebben”. Het volledige handschrift, dat thans in het Vaticaan is gevonden (M. S. Vat. Lat. Barb. 3584) omvat 112 bladzijden gedrukt en 546 bladzijden handschrift. Dr. Clark was van plan het voorstel te doen om het geheel uit te geven.

Bij de voordracht van Dr. Clark hoorde ik, dat het werk ook iets vertelt van de Arowakken en Karaïben, en later liet hij mij de betreffende gedeelten zien, gaf mij een afdruk ervan, en verklaarde op mijn vraag, of het in een tijdschrift (den West-Indischen Gids) opgenomen zou mogen worden, daartegen geen bezwaar te hebben. Een woord van dank aan Dr. Clark voor deze breede opvatting!

Hier volgt het stuk, in het Spaansch, met vrije vertaling in het Nederlandsch.

Cap. XVI, De los ritos, ceremonias y costumbres de esta nacion Aruaca.

Hfdst. XVI. Van de riten, ceremoniën en gebruiken der Arowaksche natie.

Esta nacion Aruaca tiene por costumbre quando en la guerra le matan el marido a la muger, en teniendo la nueua de la muerte, se corta el cabello, que lo tiene mui largo, por no tener otro vestido mas que aquel que le dio la naturaleza, y quantas ollas y vasijas tiene las quiebra, y los sibucanes, que son vnos artificios hechos de caña, de hechura y modo de vna manga de vn braço, ò de vna media, que les sirue como de vna prensa, con que benefician su pan, que hazen de Yuca; conque la aprietan y exprimen para sacarle el çumo y jugo, que es mortal veneno, y el pan (sacado este çumo) es sabroso, sano y bueno, quema tambien por luto los dichos sibucanes; y si tenia alguna hacienda de Españoles, como son hachas, machetes, cuchillos y otras cosas que les embiauan para rescatar con ellas esclauos, hamacas, cazabe, miel y otras cosas de la tierra, que el difunto marido tenia a su cargo, lo guardauan las mugeres, para dar dello cuenta a sus dueños.

Y auiendo quebrado y quemado todos sus bienes, por el sentimiento de la muerte de su marido, las labranças y sembrados que tiene de yuca, sus parientes la cogen, benefician y cuezen en vnos hornillos que

Bij de Arowakken heerscht het gebruik, dat wanneer in den oorlog de echtgenoot van eene vrouw gedood is, en ze de tijding ontvangt, zij zich het hoofdhaar afsnijdt, dat ze zeer lang draagt, omdat ze geen meerdere kleding draagt dan de natuur haar schonk. Ze breekt alle potten en vaten die ze heeft, en uit rouw verbrandt ze ook haar sibucanes, dat zijn van riet gemaakte dingen, als een mouw of kous (de matapi, Arowaksch Suriname *yoro*, Vert.), die hun tot pers dient bij de bereiding van het brood dat ze van yuca (kassave, Vert.) maken; ze persen daarmede de kassave uit, om er het sap uit te verwijderen, dat een doodelijk vergif is; en het brood (waaruit het sap verwijderd is), is smakelijk, gezond en goed. En als ze goederen van de Spanjaarden hebben, zooals bijlen, kapmesen, messen en andere zaken die deze hun zonden om ze te ruilen tegen slaven, hangmatten, kassave, honig en andere dingen van het land, die de overleden echtgenoot onder zijn berusting had, dan bewaren de vrouwen die om er rekenschap van af te leggen aan de bezitters.

En als ze al haar bezittingen gebroken en verbrand heeft uit verdriet over den dood van haar echtgenoot, dan oogsten haar familieleden haar yuca en bereiden en bakken deze in een fornuisje dat ze budales noe-

llaman budales, hasta que el pan que se haze de la yuca se tuesta mui bien, luego todo este pan lo echan en agua hirviendo y lo bueluen à poner en los sibucanes, que siruen de prensas, y todo lo que và distillando van echando en tinajas que para esto tienen, hasta que hierue como el vino, y lo menean con vnos palos para que hierua y cuezga por igual, conque queda hecho su vino, que llaman Guero, que es del mismo color que el nuestro, aunque mas fuerte, y en menguando las tinajas es señal que està hecho.

Despues, se juntan todos los parientes, amigos y vezinos a celebrar las obsequias del difunto, llorando y cantando las proëzas, hazañas y valentias, con solene borrachera, bebiendo valientemente, hasta que todos quedan borrachos, y consumen la hazienda del difunto que la viuda tenia, sin que le quede cosa, y ella no assiste a estas obsequias y borrachera, sino se està retirada en su aposento: y en acabando en el modo referido las obsequias y de consumir lo que auia, tratan luego los parientes de casar la viuda, y proponiendole algun nouio le pregunta ella si serà para sustentarla como su marido el muerto, y si el nouio viene con las condiciones que ella le propone, se acuesta en

men (Ar. Sur. *budali* kassavebakplaat, Vert.), totdat het brood wel doorbakken is, en daarna werpen ze al dit brood in kokend water en doen het weder in de sibucanes die tot persen dienen, en alles wat eruit druïpt valt in kuipen die ze hiervoor hebben, totdat het gist als wijn, en ze roeren het met een stuk hout opdat het gelijkelijk doorgist, en daarmee is hun wijn toebereid, die ze guero noemen (= Ar. Sur. *baiwaru*? Vert.) en die van dezelfde kleur is als de onze, hoewel sterker, en als de vloei-stofspiegel in de kuipen daalt, dan is dat een teeken dat het gereed is.

Vervolgens vereenigen zich alle familieleden, vrienden en bureu, om het doodenfeest van den overledene te vieren, weenende en de heldendaden, oorlogsfeiten en dapperheden bezingende in een plechtig drinkgelag, dapper drinkende tot allen dronken zijn, en ze maken al de bezittingen van den overledene op, die de weduwe had, zonder haar iets te laten. En zij woont dit doodenfeest en drinkgelag niet bij, maar heeft zich teruggetrokken in haar kamer. En als ze op de beschreven wijze het doodenfeest beëindigd hebben, en al wat zij had, opge maakt hebben, dan onderhandelen de familieleden terstond over het uithuwen der weduwe, en als ze haar een nieuwen man voorstellen, vraagt ze

vna jamaca, que es su cama, y el pariente mas cercano que ella tiene la lleua de la mano mui al descuido por donde el que ha de ser su marido està acostado en su jamaca, y estando con mucho cuidado, quando passa por junto à el, la ase, y se la quita al pariente, que la lleua de la mano, y bregando con ella la acuesta en su cama y duerme con ella; y antes que amanezca se vâ ella al monte auergonçada, donde està tres dias, sin que el nuevo marido la vea, ni sepa de ella, ni lo pregunta, y a los tres dias se juntan los parientes de ambas partes, y le dizen al nouio: Vamos por tu muger; y van todos donde los parientes saben està, y alli se abraçan, y entonces quedan casados de todo punto: y ella le dize: Aduierte, que tengo tal hazienda, ò tantas hachas, ò cuchillos de tal ò tales Españoles, y el otro mi marido las recibio, y hizieron confiança dèl, y no las ha pagado, que tu has de acudir al beneficio desta hazienda, assi por el descargo de la conciencia de mi marido, como por la buena correspondencia; y el mismo marido lo aceta todo, y acude con mucho cuidado y puntualidad, satisfaziendo a sus dueños con buena correspondencia y verdad.

hem of hij haar zal onderhouden zooals haar overleden echtgenoot deed; en als de nieuwe man toestemt in de gestelde voorwaarden, legt hij zich in een hangmat, die zijn bed is, en het naaste familielid dat ze heeft, voert haar achteeloos aan de hand daarheen waar degene die haar echtgenoot zal worden in zijn hangmat ligt; en hij let op, en als ze hem passeert, pakt hij haar en neemt haar af van het familielid dat haar aan de hand voerde, vecht met haar, legt haar in zijn bed, en slaapt met haar. En voor het aanbreken van den dageraad, gaat ze beschaamd het woud in, waar ze drie dagen blijft, zonder dat de nieuwe echtgenoot haar ziet, noch iets van haar hoort, noch naar haar vraagt, en na den derden dag vereenigen zich de familieleden van beide zijden en zeggen tot den bruigom: Laat ons naar je vrouw gaan; en allen gaan daarheen waar de familieleden weten dat zij is, en daar omhelzen zij elkaar, en vervolgens blijven ze in alle opzichten getrouwd. En zij zegt hem: denk erom dat ik een ding heb, of zooveel bijlen of messen, van dien of van die Spanjaarden; en mijn vorige echtgenoot heeft ze ontvangen en men stelde vertrouwen in hem, en hij heeft ze niet betaald, en jij moet zorgen voor dit bezit, zoowel om het geweten van mijn echtgenoot te ontlasten, als voor de

Los principales y Caziques tienen a seis y a ocho mugeres, y cada luna duerme con la suya y aunque todas tienen cuidado de darle de comer, el plato principal y preferido es de la que duerme con el aquella luna. Los Indios ordinarios tienen a dos y a tres mugeres. A la muger llaman soco, al hijo, dadite, y al padre, dajuna, y al amigo, dabuquei, ò tapane.

Cap. XVII. Del modo de armar Capitanes la nacion Cariba, y de las bocas del rio Orinoco, donde habitan.

La nacion Cariba, comedora de carne humana, que tiene sus poblaciones en las bocas del rio Orinoco dichas Garinas; para llegar a ser Capitan entre ellos, ha de matar a tres de los enemigos en batalla con vna macana de palo, que es su espada, y en acabando de matar los tres enemigos, arroja la macana en el suelo y haze testigos de su valentia, y no pelea mas, yendose a su vagel, donde se

goede betrekkingen. En de echtgenoot neemt het alles aan en zorgt er met overleg en stiptheid voor, en voldoet de bezitters in goede verhouding en naar de waarheid.

De hoofden en caziquen hebben zes tot acht vrouwen, en men slaapt elke maand met één bepaalde, en hoewel alle hem met voedsel verzorgen, is de voornaamste schotel, en die waaraan hij de voorkeur geeft, die van de vrouw waarmede hij die maand slaapt. De gewone Indianen hebben twee tot drie vrouwen. De vrouw noemen zij soco, den zoon dadite en den vader dajuna, en den vriend dabuquei, of tapane (Ar. Sur. *isogo* klein, *da-di-ci* mijn zoon, *da-io-no* mijn bloedverwanten, *da-buki-ci* mijn (van den man) oudere broeder, *aha-nu* kameraden, Vert.).

Hfdst. XVII. Van de wijze waarop de Karibische natie kapiteins maakt, en van de monden van de rivier Orinoco, waar ze wonen.

De Kariben zijn menscheneters; zij hebben hun nederzettingen in de monden van de Orinoco, en heeten Garinas (Karaïbisch Suriname *kaliña*, Vert.). Wie kapitein wil worden bij hen, moet drie vijanden in den strijd gedood hebben met een houten macana die hun zwaard is, en nadat hij die drie vijanden gedood heeft, werpt hij de macana op den grond, en neemt getuigen van

acuesta, y no se leuanta de alli hasta que viene su Cazique, ò General que los gouierna, y retirados a sus pueblos, ò Prouincias, le tresquilan, y le cuelgan vna xamaca en lo mas alto de la casa, donde viuen, y alli le hazen ayunar vn año entero, sin comer, ni beber otra cosa que masato, que es su bebida, que hazen del cazabe, y quinze dias antes de passar el año, buscan hormigas grandes y brauas, casi tan grandes como abejas, que en su lengua llaman jalofas; destas presas por los pescueços en cantidad, que qualquiera pica-dura, o mordedura dellas dura veinte y quatro horas, y dà calentura, le echan sartas en la xamaca, ò cama donde està para que le muerdan y piquen, y las ha de sufrir con paciencia sin menearse, ni mostrar flaqueza, por espacio de veinte y quatro horas, y despues le sacan de la cama, y le ponen vn penacho de muchos colores de plumas, y estando todos juntos le ponen en medio de dos indios valientes, que con dos açotes, a modo de los cocheros, hecho vn raxonamiento de los hechos y valentias de los pasados, y que les ha de imitar en defensa de su patria, y alçados los braços arriba, le dan muchos açotes; y si muestra flaqueza, ò temor, le bueluen de nueuo a la penitencia, y si valor y fortaleza, todos le dan el lauro y vitor con alarido, y

zijn dappere daad, en vecht niet meer, en begeeft zich naar zijn boot waar hij zich nederlegt en niet van daar opstaat totdat zijn cazique, of generaal die hen regeert, komt. En teruggekeerd in hun dorpen of provincies, snijden ze hem het haar af en hangen hem in een hangmat op in het hoogste deel van het huis waarin ze leven, en daar laten ze hem een geheel jaar vasten, zonder ander eten en drinken dan masato, dat hun drank is die ze maken van kasave. En vijftien dagen voordat het jaar om is, zoeken ze groote bijtende mieren, bijna zoo groot als bijen, die ze in hun taal jalofas noemen, waarvan een prik of beet vierentwintig uren duurt en koorts geeft. Een hoeveelheid van deze, bij de nekken vastgehouden, werpen ze bij snoeren in de hangmat of het bed waarin hij is, opdat ze hem bijten en prikken, en hij moet het met geduld verdragen zonder zich te verroeren, noch zwakte te toonen, gedurende vierentwintig uren. Vervolgens halen ze hem uit het bed en zetten hem een tooisel van vederen van velerlei kleur op het hoofd, en terwijl ze allen bij elkaar zijn, plaatsen ze hem tusschen twee dappere Indianen die met twee zweepen als die van koetsiers, een redevoering houden van de verrichtingen en dappere daden van de voorvaderen, die hij zal hebben na te volgen ter ver-

trayendole el arco y flechas, le echan a rodar a toda priessa vn ouillo de algodón, y le tira al ouillo quatro flechas, y con esto queda armado Capitan y Cabeça.

dediging van zijn vaderland, en terwijl hij de armen omhoog geheven houdt geven ze hem vele zweepslagen. En als hij zwakte toont, of vrees, laten ze hem opnieuw de straf ondergaan. Als hij moed en sterkte toont loven allen hem, en jui-chen hem toe, en terwijl zij hem boog en pijlen brengen, werpen ze hem een snelrollend kluwen katoen toe, en hij schiet naar het kluwen vier pijlen, en daarmede blijft hij kapitein en hoofd.